

159.9
X-76

Т. Б. Хомуленко

ПСИХОСОМАТИКА: КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ПІДХІД

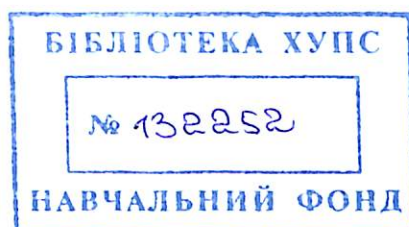

**Харків
2015**

159.9
X-76

Т. Б. Хомуленко

**ПСИХОСОМАТИКА:
КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ПІДХІД**

Харків
2015

УДК 159.91(075.8)
ББК 88.481я73
Х 76

*Рекомендовано до видання Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 6 від 16 грудня 2014 р.)*

Рекомендовано до видання Вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 6 від 26 грудня 2014 р.)

Голова авторського колективу
д-р психол. наук, проф.,
академік академії наук вищої освіти України, **Т. Б. Хомуленко**

Автори:

*Т. Б. Хомуленко, І. О. Філенко, К. І. Фоменко,
О. С. Шукалова, М. В. Коваленко*

Рецензенти:

*С. Д. Максименко, академік НАПН України, д-р психол. наук, проф.;
О. С. Кочарян, д-р психол. наук, проф.;
М. А. Кузнецов, д-р психол. наук, проф.*

Хомуленко Т. Б.

Х 76 Психосоматика: культурно-історичний підхід: Навч.-метод. посіб./Т. Б. Хомуленко, І. О. Філенко, К. І. Фоменко, О. С. Шукалова, М. В. Коваленко. – Харьков: Издатель «Диса плюс», 2015. – 264 с.

ISBN 978-617-7064-79-3

В змісті тезаурусів до тем посібника від організмичних ідей культурно-історичної ретроспективи слов'янства та психоаналітичних засад соматик до сучасних ідей психології здоров'я, краси та в цілому психології тілесності в контексті діяльнісної та культурно-історичної теорії розкривається тенденція розвитку та актуальні проблеми психосоматик як комплексної галузі сучасного наукового знання. Матеріали до практичних занять містять унікальний комплекс методик розвивального, психокорекційного та психодіагностичного характеру. На особливу увагу заслуговує авторська методика ПАВА, яка поєднує в собі можливості всіх трьох зазначених напрямків роботи практичного психолога та сприяє внутрішньому діалогу з тілесним Я.

Книга може бути корисна психологам, медикам та всім, кому не байдуже власне здоров'я.

ISBN 978-617-7064-79-3

**УДК 159.91(075.8)
ББК 88.481я73**

© Т. Б. Хомуленко, 2015

© Художнє оформлення К. І. Фоменко, 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	3
I. Загальна характеристика навчального курсу.....	4
П. Тезауруси до тем.....	7
Модуль I. Теоретико-методологічні та методичні засади психосоматики.....	7
Тема 1. Організмичні ідеї в культурно-історичній ретроспективі.....	7
1.1. Організмичні ідеї в історії слов'янства.....	7
1.2. Організмичні ідеї в історії науки.....	19
Тема 2. Етапи розвитку психосоматичних ідей.....	24
2.1. Проблема зв'язку душі та тіла в історії науки.....	24
2.2. Психоаналітичні засади психосоматики.....	28
2.3. Інтегральні підходи до психосоматичних проблем.....	30
Тема 3. Психосоматичні ідеї в напрямках психотерапії.....	34
3.1 Напрями психоаналітичної психотерапії та психосоматики.....	34
3.2. Тлумачення психосоматики в напрямках гуманістичної психотерапії.....	40
3.3. Порівняльна характеристика психосоматичних ідей біхевіористичного та когнітивного підходів.....	43
3.4. Механізм символізації у практиках різних психотерапевтичних шкіл.....	44
Тема 4. Психодіагностика в психосоматиці.....	47
4.1. Психодіагностика особистості як продукт аналізу соматичних проблем.....	47
4.2. Методи психодіагностики в психосоматиці.....	50
4.3. Психосоматика в класифікаторах хвороб.....	51
Тема 5. Сучасні актуальні проблеми психосоматики в контексті культурно-історичного підходу.....	52
5.1. Культурно-історичний підхід до психосоматичної феноменології.....	52
5.2. Символізація і адаптація в психосоматичній проблематиці.....	59
5.3. Психологія здоров'я в культурно-історичному контексті.....	65
5.4. Психологія краси в культурно-історичному контексті.....	73
Модуль II. Психосоматичний аналіз тілесних захворювань.....	80
Тема 6. Психологічний сенс захворювань серцево-судинної системи.....	80
Тема 7. Психологічний сенс захворювань шлунково-кишкового тракту та харчової поведінки.....	86
Тема 8. Психологічний сенс захворювань дихальної системи.....	93
Тема 9. Психологічний сенс захворювань шкіри та опорно-рухового апарату.....	97
Тема 10. Психологічний сенс захворювань сечостатевої системи.....	102
Тема 11. Психологічний сенс захворювань ендокринної та імунної систем.....	106
Тема 12. Психологічний сенс захворювань нервової системи.....	112
III. Матеріали для практичних занять.....	118
IV. Додатки (хрестоматійні матеріали для завдань самостійної роботи).....	212
V. Тести контролю знань.....	245
Література.....	257

ВСТУП

Відмінною рисою науки ХХІ ст. стає особлива увага до розроблення проблем, що знаходяться на перетині різних галузей. Саме такими є питання психосоматики, які викликають інтерес як психологів, так і медиків. Але сучасний погляд на психосоматику виходить поза межі уявлень про здоров'я та хворобу. Сьогодні психосоматика розуміється ширше – як тілесне відображення душевного життя людини. В історії психології власне психосоматичні ідеї вперше були висловлені представником середньовічної арабомовної науки, відомим під ім'ям Авіценни. Саме він заявив про існування психологічних причин тілесних захворювань та використовував асоціативний метод, який отримав розвиток у роботах З. Фрейда та К. Юнга. Термін «психосоматика» запропонував психіатр J. Heinroth у 1818 році, а термін «соматопсихіка» застосовував М. Jacobi (1822), розвиваючи холістичний підхід до захворювань людини. Звернувшись до історії та сучасних проблем методу у психосоматиці, можна знайти відповідь на питання про її культурно-історичні аспекти. Психосоматика є галуззю як прикладної, так і академічної психології (з часів психоаналізу). Саме в роботах класиків психоаналізу підкреслювалось, що в соматичному симптомі проявлено те, що міститься в несвідомій фантазії. Але при цьому символіка конфлікту обмежувана едипальною природою. Конверсія, як механізм захисту, що приводить до соматизації психічного конфлікту, є засобом його вирішення за допомогою тілесної симптоматики. У результаті психосоматичні розлади виявляються як наслідком дезадаптації так і засобом адаптації.

Викладання психосоматики порушує питання про те, який шлях формування професійного мислення був би найбільш успішним:

- заучування множини психологічних інтерпретацій соматичних захворювань;
- нагромадження практичного досвіду аналізу на основі заученого;
- віднайдення деякого загального принципу, який задає напрямок мислення психолога, аналітика соматики як у практиці консультування так і в академічному дослідженні?

Посібник є спробою запропонувати такий підхід до розуміння психосоматичної проблематики, який міг би забезпечити успішне функціонування професійного мислення психолога як у практичній, так і в науковій сферах.

На палітурці посібника зображена Венера Мілоська з шухлядками, створена С. Далі у 1936 році. Цей шедевр публіка сприймала як данину психоаналітичній теорії З. Фрейда, якого С Далі обожнював. Сам художник вважав подібний сюжет алегоричним засобом прослідкувати за нескінченними нарцисичними ароматами, які парують з усіх «шухляд». Він твердив, що єдина різниця між безсмертям Греції і сьогоденням – це Зигмунд Фрейд, який відкрив, що тіло людини, виключно неоплатонічне за часів древніх греків, тепер повне шухлядок із секретами, які під силу відкрити лише психоаналітикам.